

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجموعہ کتاب ہامی والہ
(مقطع ابتدائی)

مطالعات اجتماعی

ششم دبستان

مؤلف: ہیئت علمی مؤسسہ آموزشی فرهنگی والہ - دپارتمان علوم انسانی

مؤلفین بہ ترتیب حروف الفبا: محمد بہرامی - بہناز زحمت کش

عاطفہ شہسواری - علی والہ

مدیریت تدوین و ناظر علمی: علی والہ

عنوان و نام پدیدآور: مطالعات اجتماعی ششم دبستان/مؤلف: هیئت علمی مؤسسه آموزشی فرهنگی واله - دپارتمان علوم انسانی، مؤلفین به ترتیب حروف الفبا: محمد بهرامی ... [و دیگران]، مدیریت تدوین و ناظر علمی: علی واله.

مشخصات نشر: تهران: واله، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۲۰۷ص:؛ مصور: ۲۲×۲۹سم.

فروست: مجموعه کتاب‌های واله (مقطع ابتدایی): ۷۴.

شابک: ۱۲۵۰۰۰ ریال ۷-۵۳-۵۹۲۳-۶۰۰-۹۷۸:

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: مؤلفین به ترتیب حروف الفبا محمد بهرامی، بهناز زحمت‌کش، عاطفه شهسواری، علی واله.

موضوع: علوم اجتماعی - - راهنمای آموزشی (ابتدایی)

موضوع: علوم اجتماعی - - پرسش‌ها و پاسخ‌ها (ابتدایی)

شناسه افزوده: بهرامی، محمد، ۱۳۴۷-

شناسه افزوده: واله، علی، ۱۳۴۶-

شناسه افزوده: مؤسسه آموزشی فرهنگی واله

رده بندی کنگره: ۱۳۹۱ م/۵۸/۲۲/۶۰-۶۰ LB۲۰۶

رده بندی دیویی: ۳۷۲/۰۷۶

شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۱۲۱۸۵

ناشر: انتشارات واله (بروز نشر: ۸۹۷۶)

دفتر مرکزی: تهران، صادقیه، خیابان سازمان آب، خیابان نهم شمالی، نبش سوم غربی، پلاک ۵

تلفن مرکز پخش: ۰۲۱-۴۸۳۵۱۱۱۱-۳

دورنگار: ۰۲۱-۴۸۳۵۱۰۱۰

کد پستی: ۱۴۶۳۶۱۵۱۹۹

صندوق پستی: ۱۴۵۱۵/۱۱۷۵

نام کتاب	: مطالعات اجتماعی ششم دبستان
مؤلف	: هیئت علمی مؤسسه آموزشی فرهنگی واله - دپارتمان علوم انسانی - مؤلفین به ترتیب حروف الفبا: محمد بهرامی - بهناز زحمت‌کش - عاطفه شهسواری - علی واله
ناظر علمی	: علی واله
مدیریت تدوین و برنامه‌ریزی آموزشی	: علی واله
مدیر تولید	: ام‌کلثوم نوبخت اصل
هماهنگی و اجرا	: نصیبه کلانتری
گرافیکست و صفحه‌آرا	: معصومه حسینی - مهناز علی‌یاری - هما هاشمی
طراح جلد	: حسن نساری
ناشر	: واله
قطع	: رحلی
نوبت چاپ	: اول - شهریور ۱۳۹۱
شمارگان	: ۳۰۰۰ جلد
فروست	: مجموعه کتاب‌های واله (۷۴)
لیتوگرافی، چاپ و صحافی	: تندیس
قیمت: ۱۲۵۰۰۰ ریال	

کلیه‌ی حقوق چاپ و نشر، محفوظ و مخصوص ناشر است و هرگونه کپی‌برداری یا نقل مطالب بدون اجازه‌ی ناشر پیگرد قانونی دارد.

سخنی با اولیاء و دانش آموزان و معلمان عزیز:

شورای برنامه ریزی آموزشی مؤسسه آموزشی فرهنگی واله «سری کتاب های آدم برفی» از «مجموعه کتاب های واله» را ویژه ی ۳ گروه از مخاطبان با اهداف ذیل تهیه و تدوین نموده است:

۱- دانش آموزان: آموزش و فرآیند یادگیری روان و عمیق برای دانش آموزان جهت آمادگی و کسب موفقیت در امتحانات نوبت اول و دوم و آزمون های آزمایشی مختلف.

شورای برنامه ریزی، کتاب را بر این اساس تهیه و تولید نموده است که دانش آموز بدون نیاز به معلم و با کمک یکی از والدین و با مطالعه ی قسمت آموزش که برای هر مبحث تدوین شده است و حل تمرین ها به یادگیری عمیق مطالب دست یابد و سطح علمی خود را ارتقا دهد و با حل سؤال های تشریحی و تستی پایان هر فصل به سنجش و ارزشیابی علمی و آموزشی خود بپردازد.

۲- والدین: آموزش اصولی منطبق بر استانداردهای آموزش و پرورش برای والدین جهت فرآیند یاددهی به فرزندان خود.

از آن جا که سری کتاب های آدم برفی به آموزش تمام موضوعات و مباحث کتاب درسی پرداخته است؛ لذا والدین گرامی می توانند با مطالعه ی آن در یادگیری عمیق تر مطالب به فرزندان خود کمک نمایند و جهت ارزشیابی فرزند خود به حل و بررسی سؤال های تشریحی و تستی هر فصل بپردازند.

۳- آموزگاران: آموزش و فراهم نمودن سؤالات متنوع برای آموزگاران و معلمان جهت کمک به فرآیند یاددهی به دانش آموزان.

آموزگاران گرامی می توانند بعد از تدریس هر مبحث، تمرینات کتاب را که به همراه پاسخ نامه ی تشریحی می باشد را در کلاس با دانش آموزان خود حل نمایند و سؤالات تشریحی و تستی را به عنوان تکلیف در منزل برای دانش آموزان در نظر بگیرند.

علی واله

مدیر مسئول انتشارات واله

به نام خدا
«کنست به تحقیق استیجاب شد دعای شما، پس پاداری کنید
و پیروی کنید راه آنان را که علم ندارند»

قرآن کریم سوره یونس آیه (۸۸)

مقدمه

باری دیگر خداوند مهربان یاری نمود تا در پایان روزها و شب‌های گرم و پرکار تابستان بتوانیم مجموعه‌ی حاضر را فراهم آوریم که در طول سال تحصیلی همراه دانش‌آموزان، همکاران و اولیای گرامی باشد و رسیدن به اهداف والای کتاب درسی را هموارتر سازد. در این کتاب سعی کرده‌ایم با به کارگیری روش‌های متنوع و با توجه به حیطه‌های مختلف یادگیری و تأکید بر سبک‌های شناختی، دست‌ورزی، کلامی و تصویری به تقویت آداب و مهارت‌های زندگی در دانش‌آموزان دست یابیم و موجبات پرورش روحیه‌ی خلاق، پویا و تلاشگر را فراهم سازیم.

ما معتقدیم که متن کتاب درسی دارای اهمیت بسیار زیادی است ولی متأسفانه بعضی از دانش‌آموزان از مطالعه‌ی دقیق و ریزبینانه‌ی آن سرباز می‌زنند. درست است که هدف اصلی کتاب درسی فقط توجه به متون درس‌ها نبوده ولی نمی‌توان از حیطه‌ی دانشی به سرعت گذشت چرا که مقدمه‌ی ورود به حیطه‌های دیگر فراگیری است. هر فرزند ایرانی می‌بایست دانش جغرافیا، تاریخ، فرهنگ و رسوم کشور خود را بداند و بتواند آن را بیان کند. پس در این کتاب دانش‌آموز از کتاب درسی دور نمی‌ماند و در قسمت سؤالات به پدیده‌بند توجه دقیق آنان به پندیدن متون درسی و تصاویر کتاب جلب شده و با پیدا کردن پاسخ در متن، موجبات تثبیت آموخته‌ها فراهم می‌شود و به ایجاد مهارت درک سؤال و یافتن پاسخ مناسب نیز دست می‌یابد. در قسمت ویژه کتاب، دانش‌آموزان می‌توانند با داشتن سؤالات، دانسته‌ها و آموخته‌های خود را با روش پرسش از خود، پرسش توسط هم‌کلاسی‌ها یا اعضای خانواده، مورد ارزیابی قرار دهند.

در سؤالات چندگزینه‌ای، جای خالی، درست نادرست، من چیستم و من کیستم و وصل کردنی سعی شده پس از پاسخ‌گویی به سؤالات تشریحی دانش‌آموز هم با سؤالات مختلف و کاربردی آشنا شود و هم ارزیابی کامل‌تری از دانسته‌های خود داشته باشد.

در فعالیت‌های ویژه و تکمیلی فصل توجه دانش‌آموز به اهداف تشریحی درس معطوف شده و با توجه به هر فصل از رفتارهای خویش خودارزیابی داشته و به نقاط ضعف و قوت خود در رفتارهای مناسب اجتماعی پی ببرد. باشد که این‌گونه به سوی هدفی متعالی‌تر یعنی پرورش انسان‌ها و شهروندانی وظیفه‌شناس حرکت کنیم.

با آوردن معانی اصطلاحات و کلماتی که به نظر می‌رسید ممکن است برای برخی دانش‌آموزان ناآشنا باشد به درک بهتر بعضی از کلمات و جملات آنان را یاری دادیم.

جداول پایانی در هر فصل نیز برای یادآوری دروس و ایجاد لذت آورده شده است.

در پایان باز یادآوری می‌کنیم که مفاهیم درسی باید در کلاس همراه دیگر دانش‌آموزان و زیر نظر معلم انجام گیرد و انجام تمرینات این کتاب برای تثبیت و عمیق‌تر شدن یادگیری مفاهیم کتاب درسی و آشنایی با سؤالات متنوع و کاربردی ما مورد استفاده قرار می‌گیرد.

این کتاب حاصل بیش از دو دهه تجربه‌ی تدریس و تألیف مؤلفان پرتلاش آن بوده که تقدیم می‌شود به تمامی فرزندان ایران زمین به امید این که در نسل جدید، فرزندانی هر چه بیش‌تر میهن‌دوست، وظیفه‌شناس و پرتلاش داشته باشیم.

امید است شما دبیران محترم و اولیای گرامی و دانش‌آموزان ساعی ما را با تذکر ضعف‌های احتمالی و پیشنهادات ارزنده یاری فرمایید.

به امید موفقیت شما عزیزان
گروه مؤلفین

۷	< فصل اول: دوستان ما
۷	۱- دوستی
۱۲	۲- آداب دوستی
۱۹	< فصل دوم: تصمیم گیری
۱۹	۳- تصمیم گیری چیست؟
۲۳	۴- چگونه تصمیم بگیریم؟
۳۳	< فصل سوم: کشاورزی در ایران
۳۳	۵- عوامل مؤثر در کشاورزی
۳۹	۶- محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف
۵۱	< فصل چهارم: ایران و منابع انرژی
۵۱	۷- طلای سیاه
۵۹	۸- انرژی را بهتر مصرف کنیم
۶۹	< فصل پنجم: شکوفایی علوم و فنون پس از ظهور اسلام
۶۹	۹- پیشرفت‌های علمی مسلمانان
۸۰	۱۰- چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره‌ی اسلامی شد؟
۸۹	< فصل ششم: سفری به اصفهان
۸۹	۱۱- اصفهان: نصف جهان
۹۷	۱۲- چرا فرهنگ و هنر در دوره‌ی صفویه شکوفا شد؟
۱۰۵	< نمونه سؤالات امتحانی نوبت اول
۱۰۹	< فصل هفتم: اوقات فراغت
۱۰۹	۱۳- برنامه‌ی روزانه‌ی متعادل
۱۱۴	۱۴- گذراندن اوقات فراغت
۱۲۳	< فصل هشتم: پوشاک ما
۱۲۳	۱۵- انواع لباس
۱۳۰	۱۶- لباس، از تولید تا مصرف

۱۳۹	فصل نهم: دریا‌های ایران
۱۳۹	۱۷- ویژگی‌های دریا‌های ایران
۱۴۶	۱۸- دریا، نعمت خداوندی
۱۵۲	فصل دهم: ایران و همسایگان
۱۵۲	۱۹- همسایگان ما
۱۶۶	۲۰- مطالعه‌ی موردی
۱۷۳	فصل یازدهم: ایستادگی در برابر بیگانگان
۱۷۳	۲۱- استعمار چیست؟
۱۸۱	۲۲- مبارزه‌ی مردم ایران با استعمار
۱۹۱	فصل دوازدهم: آزادی خرمشهر
۱۹۱	۲۳- خرمشهر در جنگال دشمن
۱۹۹	۲۴- خرمشهر در دامن میهن
۲۰۵	نمونه سؤالات امتحانی نوبت دوم